

Nr 1.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion angående inskränkning av tiden för nedsättning av taxan för rikstelefon-samtal.

I en inom första kammaren väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion nr 44 har herr *Leander* hemställt, att riksdagen måtte besluta att av Kungl. Maj:t begära en sådan revision av telefonreglementet, att den taxereducerade tiden fastställes till att omfatta endast söckendagar under tiden 18—21.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen ha yttranden inhämtats från telegrafstyrelsen och landsorganisationen i Sverige.

Telegrafstyrelsen anför i huvudsak följande:

Jämlikt det av Kungl. Maj:t utfärdade telefonreglementet den 26 september 1929 (SFS nr 298), § 11, Kungl. Maj:ts kungörelse den 30 juni 1937 (SFS nr 666) samt Kungl. Maj:ts kungörelse den 30 december 1941 (SFS nr 987), 2 §, utgår f. n. periodavgiften för inländska rikssamtal, vilken avgift beräknas efter det geografiska avståndet över land mellan de två taxestationer, till vilkas områden avgångs- och adressapparaterna höra, med följande belopp:

om samtalsperioden påbörjas

söckendagar kl. 9—18 eller kl. 23—7,	söckendagar kl. 7—9 eller kl. 18—23,
sön- och helgdagar kl. 9—15 eller kl. 23—7	sön- och helgdagar kl. 7—9 eller kl. 15—23.

då nämnda avstånd icke överstiger

45 km	25 öre	25 öre
överstiger 45 men icke 90 km	40 »	40 »
» 90 » » 180 »	60 »	50 »
» 180 » » 270 »	80 »	60 »
» 270 » » 450 »	100 »	70 »
» 450 km	120 »	80 »

Som av ovanstående framgår, gäller icke någon taxenedsättning för samtal enligt de två lägsta avståndsgrupperna. Dessa mera kortväga samtal utgöra huvudparten av den samlade rikstrafiken. Den i motionen berörda frågan har sålunda betydelse allenast för samtal över längre distanser, vil-

ka samtal utgöra endast ca 42 % av totala antalet rikssamtal. Detta faktum bör hållas i minnet vid bedömandet av frågan, i vad mån det av motionären med förslaget avsedda syftet, nämligen en reducering av telefonistarbetet under kvällar och söndagar, kan uppnås.

Från telefonpersonalens fackorganisationer har vid flera tillfällen framställning gjorts till telegrafstyrelsen om vidtagande av liknande åtgärder som föreslås i motionen.

Av företagna utredningar framgår, att söndagstrafiken å telefonstationerna flerstädes är av sådan omfattning, att den icke kan ombesörjas utan anlåtande i viss utsträckning av övertidstjänstgöring. Omfattningen av övertiden varierar avsevärt, dels från station till station och dels under olika årstider, varvid sommartiden i regel är den mest krävande. En i sammanhanget viktig omständighet är emellertid här att observera. Den långt övervägande delen eller mellan 60 och 70 procent av övertiden gäller *icke* den avvelning å stationerna, som handlägger rikssamtalen, utan avser de avdelningar, som ombesörja lokal- och landssamtalstrafiken m. m.

Det kan sålunda fastslås, att huvudparten av det telefonistarbete, som måste uttagas för upprätthållande av en fullgod expedition, icke påverkas av åtgärder, som beröra rikssamtalstaxorna.

Företagna utredningar beträffande verkningarna på själva riksexpeditionsarbetets omfattning av motionärernas förslag ha baserats på antagandet, att den taxereducerade delen av rikstrafiken å *sabbatsdagar* skulle nedgå med 25 %, alternativt med 50 %. Visserligen är styrelsen av den uppfattningen, att det är osannolikt, att en minskning ens med 25 % skulle inträda, men det högre procenttalet har medtagits för att belysa frågans innebörd även i det fall, att de förhoppningar, som på personallåll knutits till denna reform, skulle bliva infriade över förväntan. Vid en undersökning, som omfattade en grupp av 28 centralstationer, där övertidstjänstgöringen var störst och vid vilka stationer det sammanlagda antalet tjänstgöringstimmar per sabbatsdag uppgick till ca 2 100, visade det sig, att den möjliga reduceringen av telefonistpersonalens tjänstgöringstid skulle vid det förstnämnda alternativet bli praktiskt taget ingen och vid det senare alternativet, vilket torde få anses i praktiken ouppnåeligt, utgöra ca 50 timmar per sabbatsdag.

En annan undersökning, som omfattade en grupp av 8 större centralstationer, där övertidstjänstgöringen var av mindre omfattning, gav till resultat att vid 25 % resp. 50 % minskning av den långväga rikstrafiken den möjliga reduceringen skulle bli ca 80 resp. 165 timmar på 2 550 tjänstgöringstimmar.

Beträffande kvällstimmar kl. 21—23, för vilka den nuvarande taxenedsättningen enligt motionen ävenledes skulle slopas, ligga förhållandena till på i huvudsak enahanda sätt.

Resultatet var förutsett och anledningen till att reformen sålunda icke skulle kunna få någon nämnvärd praktisk betydelse för telefonisternas tjänstgöringsförhållanden är självfallet det ovan antydda faktum, att en taxeändring av här åsyftat slag endast kan påverka en mycket ringa del av det totala trafikarbetet. Vidare må såsom en bidragande omständighet framhållas, att det med hänsyn till den starka uttunning av personalbesättningen, som normalt sker under den s. k. trafiksvaga tiden, av expeditionstekniska skäl icke är möjligt att utan menliga följder för expeditionen mins-

ka personalstyrkan i direkt proportion till den i och för sig obetydliga reduktion av det totala trafikarbetet, varom här kan bli fråga.

I motionen göres gällande, att telefonisternas tjänstgöringsförhållanden bidragit till uppkomsten av rekryteringssvårigheter och livligare omsättning bland personalen. Det bör dock härvid icke förglömmas, att de olägenheter, som på sina håll uppstått i berörda hänseenden, äro en just nu tämligen vanlig företeelse, som icke berör enbart telegrafverket och som ytterst sammanhänger med den faktiskt rådande knappheten på kvinnlig arbetskraft. Otvivelaktigt inverkar dock det inom telefontjänsten förekommande eftermiddags- och söndagsarbetet i viss mån vid yrkesvalet, särskilt i de största städerna, där konkurrensen om arbetskraften under nuvarande konjunkturer gör sig gällande med särskild styrka.

Från personalhåll har gjorts gällande, att den önskade taxeändringen även om dess inverknings på tjänstgöringsförhållandena skulle bli obetydliga, ändock borde vidtagas av psykologiska skäl. Det måste nämligen för telefonisterna framstå såsom svårförståeligt, att ett taxesystem bibehålles, som till sitt syfte är klart stridande mot de allmänna strävanden för en begränsning i görligaste mån av sabbatsarbetet, vilka parallellt med fritidsrörelserna framträtt och med den sociala utvecklingen ökat i styrka inom de flesta andra verksamhetsområden i det nutida samhället.

Delta sätt att se saken träffar enligt styrelsens uppfattning frågans kärnpunkt. Man har här ett exempel på en konfliktsituation, som mer eller mindre öppet föreligger även på andra besläktade områden, nämligen en konflikt mellan å ena sidan allmänhetens krav på betjäning även under de tider, då den stora massan av befolkningen är fri från arbete, och å andra sidan den därav berörda personalens i och för sig förståeliga önskemål om lindring av arbetsvillkor, som framstå såsom ofördelaktiga vid jämförelse med dem som gälla för det stora flertalet arbetande människor. Självfallet vill ingen bestrida, att t. ex. telefonen och telegrafan måste fungera även under här avsedda tider. Däremot kunna delade meningar råda i fråga om lämpligheten att vidtaga sådana höjningar av nu gällande samtalsavgifter, som icke på något sätt påverka *möjligheten* att utväxla telefonsamtal utan ha uteslutande restriktivt syfte.

Då styrelsen funnit sig icke böra vidtaga åtgärd för tillmötesgående av de från personalorganisationerna inkomna framställningar i den föreliggande frågan, så har styrelsens ställningstagande bestämts, dels av vad ovan anförts rörande taxeändringens ringa praktiska verkningar, dels på att styrelsen under rådande prisstopp icke ansett sig böra taga initialiv till ett principiellt avsteg från av statsmakterna utfärdade direktiv i fråga om pris-sättningen. Därest emellertid ur de allmänna synpunkter, som vid frågans behandling i riksdagen kunna komma att anläggas på densamma, en taxehöjning skulle anses böra komma till stånd, är från styrelsens sida intet att erinra däremot.

Landsorganisationen tillstyrker, att den taxereducerade tiden beträffande söckendagar på sätt motionären föreslår fastställles till tiden 18—21. Däremot kan landsorganisationen icke biträda förslaget i vad det avser slopandet över huvud av taxereduceringen å sön- och helgdagar men tillstyrker att eftermiddagsperioden dessa dagar begränsas till tiden 15—21.

Utskottet. Av telegrafstyrelsens yttrande framgår, att den nedgång i samtalsfrekvensen, som i gynnsammaste fall kan antagas bliva en följd av den i motionen föreslagna inskränkningen av tiden för tillämpning av nedsatta avgifter för rikstelefon samtals, icke får någon inverkan av nämnvärd betydelse för telefonisternas tjänstgöringsförhållanden. Motionens syfte, som är att begränsa övertids- och helgdagstjänstgöringen för telefonisterna, kan alltså knappast tänkas bliva tillgodosett genom den föreslagna taxeändringen. Vid sådant förhållande anser sig utskottet, som vill fästa uppmärksamheten därpå, att nu ifrågavarande personal för tjänstgöring utöver fastställd arbetstid åtnjuter övertidsersättning, sakna anledning förorda bifall till motionen. Ordnandet av personalens tjänstgöringsförhållanden är en fråga av sådan art, att den bör lösas efter förhandlingar i vanlig ordning emellan telegrafverket och vederbörande personalorganisationer.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 mars 1947.

På utskottets vägnar:

OLOF LÖTHNER.

Närvarande: herrar *Löthner, Nils Elowsson, Birger Anderson, fru Svenson,** herrar *Rosenberg, Ramberg, Albertsson* och *Einar Eriksson.**

* Ej närvarande vid justeringen av utlåtandet.